

takaisin.

Eksentrikköjen homogeneisuus

Seminaarin viimeisessä osiossa käsiteltiin kirjallisen kentän kummajaisten tekoja ja teoksia. Imaginisteista väitöskirjaa kirjoittava Tomi Huttunen kertoi suhteellisen tuntemattomasta kirjailijasta, Anatoli Mariengofista, jolta on kuitenkin suomennettu peräti kaksi teosta, *Kyynikot* (1928) ja *Romaani vailla valhetta* (1926). Tästä ”Mariengof-mainoksesta” kävi ilmi kirjailijan rooli niin imaginistien johtohahmona, Jeseninin ystävänä, kyynikkona, kuin Vsevolod Meyerholdin sanoin ”tasavallan ainoana dandynakin”. On helppo uskoa, että Mariengofin elämä ja tuotanto manifesteineen ja eksentrisine tempauksineen on suotuisaa materiaalia kirjallisuudentutkijalle.

Samaa voi sanoa Ulla Hakasen esittelykohteesta, Jevgeni Haritonovista, joka ei ole kirjallisuuden historian vakiokasvo – eikä useimpien mielestä tarvitse ollakaan. Haritonovilla kirjoittaminen ja miesten välinen rakkaus nivoutuvat erottamattomasti yhteen, hän näkee homot apokalyptisena kauneuden palvojen lahkona, Jumalan lemmikkeinä. Haritonovin tyylille ominainen fragmentaarisuus on Hakasen mukaan tyypillistä kaikille hänen tutkimilleen venäläisille homokirjailijoille. Yleisöstä heitettyyn kysymykseen ”Miksi he ovat niin homogeenisiä?” Hakasen ei kuitenkaan halunnut vielä tutkimuksen tässä vaiheessa vastata.

Seminaarin kivoin aihe oli säästetty viimeiseksi: se oli esitelmistä ainoa, jossa kirjailijan sijaan piirrettiin potretteja fiktiivisistä hahmoista. Joseph Brodskysta väitelleen Maija Könösen nykyinen aihe on ”mielipuolten” muistiinpanot ja päiväkirjafiktio kirjallisuuden alalajina. Gogolin prototyyppistä lähtenyt, Dostojevskin kellariloukon ihmisessä täydellistynyt ja nykypäivän ”netti-hulluihin” jatkunut perinne on tuttu

jo Könösen luentosarjasta. Uutta oli aiheen tuominen eurooppalaisen kirjallisuustradition kontekstiin: mielipuolten sukuun länsieurooppalaisessa haarassa esiintyy sellaisia nimiä kuin Goethe ja Gustave Flaubert. Ensisilmäyksellä hyvin venäläiseltä tuntuva ilmiö ei olekaan Venäjän kirjailijoiden yksityisomaisuutta.

Ihmiset muotokuvien takana

Tutkijain otsikkovalinnat paljastavat kaksi tendenssiä: suoraviivaisen toteavan ja runollis-assosiativisen. Edellinen on yksiosainen ja ytimekäs, tarkoituksena on rajata kohde selkeästi ja yksiselitteisesti (”Mandelštam ja musiikki”).

Runollis-assosiativinen puolestaan on kaksiosainen; ensimmäinen osa on lennokka intertekstuaalinen sitaatti joko kirjailijan omasta tai aiheeseen muuten liittyvästä tekstistä, kaksoispisteen jälkeen tuleva selkokielineen osa rajaa tutkimuskohteen ja vastaa funktiotaan suoraviivaisen toteavaa otsikointia, mutta on yleensä hieman pidempi ja rajaa kohteensa tarkemmin kuin edellä mainittu (”Teemoja, variaatioita ja suuria tunteita: Tsvetajeva ja Pasternak keväällä 1923”). Sitaatti voi olla suora tai oivaltavasti aiheeseen muokattu, lisäksi on mahdollista ellei jopa suotavaa poimia sitaattiksi jokin aiheeseen perinteisesti liittyvän tekstin, jolloin syntyy aivan uudenlaisia assosiativisia kytköksiä, intertekstiksi voi nousta jopa kokonaan toinen kirjallisuusgenre

(”Neuvostohistoriaa vasta-alkajille ja edistyneille: Olga Berggolts”). Tyypillistä tällaiselle otsikoinnille on, että se tarjoaa pienen pähkinän purtavaksi: todellinen merkitys ja sisältö avautuvat kuulijalle vasta esitelmän edetessä.

Otsikkovalinnan voi ajatella kertovan jotain itse tutkimuskohteen luonteesta. Eniten suoraviivaista varianttia löytyi neuvostoosiosta, eksentrikoista puolestaan kerrottiin varsin lennokkaiden otsikkojen avulla. Ymmärrettävää on myös se, että Tolstoi-esitelmän otsikko on asiattyylisempi kuin Andrei Belyin (”Kun Tolstoi sai kirjeen Suomesta” vs. ”Tajunta säpäleiksi ja maailma uusiksi”). Mutta mistä kertoo se, että puolet runoilijaesitelmistä oli otsikoitu suoraviivaisen toteavasti? Entä se, että venäjänkieliset tutkijat eivät käyttäneet runollis-assosiativista varianttia lainkaan?

Kuinka paljon otsikko- ja aihevalinta kertovat itse tutkijoista? Kirjallisuustiedon karttumisen ohella tämän kysymyksen pohdinta olikin seminaarin mielenkiintoisinta antia. Oli hauska tavata arvostetut opettajat ja laitoksen tutkijat kaikki yhdessä kertomassa vapautuneesti omasta aiheestaan, kuulla perusteluja ja anekdootteja tutkimuksen tiimoilta – kohdata ihmisen tutkimuksen takana. Vai tiesikö joku ennen tätä seminaaria, että Hannes Viimaranta kadehtii Mari Raamin otsikointia tai että Pekka Pesonen näkee itsensä vanhana jääjänä?

Ira Österberg

Suomalais-ugrilainen musiikkiperinne esillä Imatralla

harvinainen perinnemuoto on ekstreemintä mitä Maailmanmusiikin keskus on julkaissut”, totesi levyä esitellyt Jarkko Niemi. Tässä hän on oikeassa, sillä levy on ensisijaisesti dokumentti kaukaisesta laulukulttuurista, jonka taustoja Niemi kiitettävästi käsittelee levyn

noin 40-sivuisessa kansilehtisessä. Tarkempien analyysien aika koittaa myöhemmin.

Mordvan valtionyliopiston professorit Ljudmila ja Nikolai Bojarkin esittelivät alustuksissaan mordvalaista musiikkiperinnettä. Kummastakin esitelmästä kävi

Imatralla 24.–26.5.2006 pidettyyn monipuoliseen Ugrijuhlaan sisältyi tänä vuonna jo toista kertaa seminaari suomalais-ugrilaisesta musiikkiperinteestä. Seminaarin anti täydensi konserttien tarjontaa syventämällä tietoa Venäjän suomalais-ugrialaisten kansojen musiikista ja sen nykytilasta. Seminaarissa esittäytyivät suomalaiset ja mordvalaiset tutkijat ja sen yleisö koostui etupäässä Ugrijuhlan esiintyjistä ja taustavoimista.

Seminaarin alussa julkistettiin kaksi uutta Maailmanmusiikin keskuksen julkaisemaa cd:tä. Mordvan musiikkia käsittelevä tupla-cd *Syulgam* esittelee vuoden 1993 keräysmatkan tuloksia. Levyillä on yhteensä melkein kaksi tuntia omintakeista mordvalaista laulua. Tämä moniääninen, säestyksetön musiikki on paikoin heterofonista, paikoin urkupisteiden ympärille rakentuvaa voimakasäänistä paineisesti esitettyä naisten laulua. Sitä esitti seminaarissa myös Mordvan valtioniopiston seitsemän henkinen nuorten laulajien kuoro Gaige Moro. Toinen julkaistu levy oli Jarkko Niemen kahden keräysmatkan tuloksena syntynyt metsäenetsien rituaalisia shamaaniperinteitä esittelevä cd. "Tämä äärimmäisen

ilmi se käytännöllisen musiikinharjoittamisen tarve, joka poikkeaa Suomen yliopistoissa harjoitetusta kansanmusiikin tutkimuksesta. Ljudmila Bojarkinin puhe käsittelee keskeisiä tutkijoita mordvalaisen kansanmusiikin lähdeaineistojen takana, esimerkiksi Bubrihia ja Gippiusta. Nikolai Bojarkinin esitelmän ydin oli mordvalaisen moniäänisyyden omintakeisuudessa venäläisen kansanmusiikin moniäänisyyteen verrattuna. Bojarkinin mukaan Donin alueen venäläiset ovat omaksuneet tämän esitystavan mordvalaisilta, vaikka tutkijat, kuten László Vikár, ovat väittäneet päinvastaista.

Omassa alustuksessani käsitelin karjalaisen kansanmusiikin muutoksia Neuvostoliiton aikana venäläisen musiikkikulttuurin ja kansallisuuspolitiikan valossa. Erityisesti vuonna 1937 pidetty Karjalan taiteen dekaadi osoitti sen, miten uudentyypinen sosialistinen taide rakentui karjalaisen suullisen perinteen ja perinteisen esitystavan pohjalle, ja kehittyi yhteiskunnallisten tarpeiden ohjaamana Suomessa tehdystä karjalaisesta kansanmusiikista poikkeavaksi muodoksi. Karjalaista kansanmusiikkia esitteli myös Iñehmo-kuoro neljän laulun

ohjelmistollaan, joista yksi oli Ivan Ljovkinin *Ongo kaunis Karjala* varsin kansallisromanttisena suomalaisena kuorosovitukseksi.

Ilpo Saastamoisen informaatiteoriaan pohjaava alustus sekatahtilajeista itäisessä musiikkiperinteessä käsittelee improvisaatiota ja puhtaasti musiikillisia piirteitä suomalais-ugrialaisten kansojen kulttuureissa. Saastamoisen johdtopäätösten mukaan tutkijoiden ja erityisesti koulujen olisi lisättävä pienten kansojen musiikkien tutkimusta ja opetusta, sillä sekatahtilajit ovat globaalisti vallitseva muoto, vaikka nykyisin kuulemme melkein pelkästään tasajakoista musiikkia. Saastamoinen aloitti esitelmänsä yllättävästi soittaen kotinsa pesuhuoneesta tallentamaansa (ja nuotintamaansa) sekatahtilajista rytminäytettä – ääntä joka johtui patterin aiheuttamasta naputuksesta. Näyte kuvasi hyvin, miten kansanmusiikista poimittuja näytteitäkin voidaan tarkastella pelkästään musiikkina, irrallisena kansallisesta kulttuurista. Joku yleisöstä kommentoikin aiheellisesti, että olisi syytä käsitellä myös musiikin esityskontekstiin liittyviä merkityksiä ja tarpeita.

Pekka Suutari